

תמונת השער :

אמנים ביער הראל (תיעוד: ויקטור פרוסטיג)

מימין לשמאל, שורה ראשונה: אהרון צ'צ'יק; חנה שיר; חוני המעגל;
שורה שניה: שרה אינסלר, אתי לב; אה והבה; יצחק עדי;
שורה שלישית: זיוה רון; ניצה פלאנץ; מאיה לוי;

"מפגש הראל"

אירוע אמנותי בטבע שהתקיים בחוהמו"פ ועבר כמעט ללא כל סיקור עיתונאי, מחכה לתורו. האמנית חנה שיר, מורה לאמנות שמאחוריה תערוכות רבות, החליטה להוכיח לעצמה ולסובבים אותה שאשה יכולה להרים פרוייקט מבלי להזקק למממנים, מצנטיים, כלי תקשורת, מבקרי אמנות, או אפילו קהל. פשוט לשם תענוג. הנאה מיצירה בחוץ, ובחברותא.

28 אמנים ישראליים, ציירים פסלים וצלמים התאספו בשטח מוריק בין ירושלים לתל-אביב כקילומטר וחצי אחרי קיבוץ הראל בואכה ירושלים, והתחילו להציב את עבודותיהם בשטח. חלק הביאו עבודות מוגמרות ושתלו אותן בטבע וחלקם עבדו עם נתוני המקום. אמא אדמה נדיבה וחמה, עשתה דברים לחוש הריח, העין לא שבעה ירוק, והאוזן לא נלאתה מציוצים. האוצר של הטבע הכין תערוכה לעילא ועילא ודומה היה שכל התערבות מיותרת. בכל זאת נמצאו אמנים שעטפו את גזעי העצים בנייר צבעוני (שרה אינסלר, אתי לב, אריה וייס, פרדי פביאן). מי שתלה תפוזים על עצי חרובים (גידי לוי) מי שהפריח בלונים ענקיים (דורון גזית), מי שטוותה קורי עכביש בין העצים (מאיה לוי) מי שהכין עמוד תליה לחבית דלק (איציק עדי) מי שבאה ממושב "שדות" ישר מהפנוי ובנתה בית ארעי ביער (רותי כץ), מי שריקדה בשמלה אדומה בתוך מגן דוד (רחל פינקלשטיין) ואפילו מי שהתפשט עירום ועריה מול טלית (חוני המעגל), ללמדכם שאי אפשר לנתק אמנים במעשה אמנותם ממה שסובב אותם, בעיקר בימים הרי גורל. היו שם עוד רבים וטובים שבקשו התערבות ישירה בסביבה ובמציאות הפוליטית העכשווית. וכל זה למה בטבע?

במושג "אמנות בת זמננו" מתקפלים נסיונות חדשים לבקרים לקרב את הציבור הרחב לאמנות שלא במושגים המקובלים, מוזיאון או גלריה. עבודה בטבע איננה המצאה ישראלית, היא חדרה לארץ באופן אורגני כתהליך, בהשפעת מפגשי אמנות בינלאומיים, ומתוך משמעויות חברתיות. אירוע "תל-חי 80" שאוצרו אמנון ברזל, חידד את התופעה, עורר תגובות, גרם לפולמוסים וכעסים, אך גם יצר עובדות בשטח. אמנים רוצים ליצור, עיפים מחינגות ממסדיות, רוגזים על אדישות אוצרים, לא מסוגלים לעמוד במחירי הגלריות. והטבע, סביל מאד, קולט את המציגים, נותן יחס הוגן, אך אליה וקוץ בה. האמן כיצור אנוכי ואכסהביציוניסטי זקוק לקהל. הקהל רוצה "שאו". "השאו" שניתן לו זקוק לפרושים. כדי לתת פרושים יש צורך באוצרים ומבקרים. כדי להביא אוצרים ומבקרים צריך לעשות "דבר גדול" שעולה הרבה כסף, כמו למשל להביא אמנים אורחים מחו"ל (זה מה שעשו בתל-חי 80). אמנים אורחים קצת מרגיזים אמנים מקומיים אבל זה מעשיר את הפרוייקט. מבקר האמנות הצרפתי או האיטלקי שיקח עמו תיעוד מהאירוע, יתרשם וכתוב אולי בעוד שנה ל-א או ל-י לבוא ולהציג בארצו, יהיה מי שישמח ויהיה מי שיקלל. את מה שלא עשה הטבע, משלים טבע האדם, הפוליטיקה מחלחלת למפגש החברתי, אין מנוס, והטבע, כמו אותו ממסד אמנותי שוחק, אונס, ומורט. נשאר תיעוד, קטלוג וסיכויים. עוד מעט קט, ומי יזכור את הטבע בכלל?

זו אולי הסיבה שקמו אמנים והחליטו לעשות דברים למען עצמם. משהו טהור, לא תלוי, משהו בשביל ה"כסף" הפרטי, אבל העניין לא "עבד" עד הסוף. מחוץ להנאה הפרטית שכבודה במקומו מונח היה חסר הכוח המשלים, מבקר, אוצר, קהל. אלה לא היו במפגש הנסיוני הקטן שליד מצפה הראל. והיו שם עבודות נפלאות שעין הציבור לא ראתה ורגל אוצר לא דרכה לידן.

חנה שיר כנראה לא האמינה שכמה אוצרים ומבקרים להם "הדליפה" על דבר האירוע, אכן יגיעו. לפיכך דאגה לתיעוד בתצלומים, שקופיות וסרט (ויקטור פרוסטיג, ואמיר בר-גיל) והם הם העדים העיקריים למה שהיה. מסקנה, אין חדש תחת השמש, טבע או לא טבע, אמנים עובדים למען עצמם אך גם למען יתועדו, יקוטלגו וימוספרו, אחרת חייהם אינם חיים. וזו אינה

זיוה רון

בושה. 45

5 ▶ מפגש הראל (המשך)

לחנה שיר יש היום ביד סרט המעיד קודם כל על כוח האירגון שלה. חבריה שמשו במקרה זה "חומר עבודה" עבורה. הסכימו לממן את הצילומים, ולהגיע בכוחות עצמם בלי לדרוש "דמי הובלה". היא תיעדה שיחות אתם, סירובים, אמתלות, שאלות, מחאות ומחמאות, ויצאה ב"רכוש מלא" (בלי לקחת בחשבון את הוצאותיה הכספיות האישיות, זמנה וכוחה). כל זה היה ועבר והפיק לקחים והזמין מספר שאלות נוספות.

"תל-חי 82" באופן, ועומד להיות מבצע עתיר ממון וגורמים תומכים מכספי ציבור. משרד החינוך, מוזיאון תל-אביב ומוזיאון ירושלים, מממנים מחו"ל ועוד. משאל בזק שערכתני בין משתתפי מפגש הראל הבהיר לי שאיש אינו יודע דבר על ההכנות לקראת האירוע שאמור להערך בספטמבר פרט לאמנים ספורים ש"נודע להם" באורח מסתורי. איש לא טרח עדיין לחשוב שיש לתת לאמנים הזדמנות, לשלוח הצעת פרוייקט או עבודה אשר תובא לפני ועדה קובעת (הועדה הקובעת כך נודע לי, מחוץ לאמנון ברזל הם מרטין וייל ממוזיאון ישראל ושרה ברייטברג ממוזיאון תל-אביב — איזה עולם קטן...). צילצלתי למיכללת תל-חי ודיברתי עם גב' אילנה באומן המארגנת האדמיניסטרטיבית מטעם קבוצי הגליל העליון. שאלתי מדוע לא "פותחים" את "תל-חי שאו" לקהל האמנים הרוצה להשתתף, הלוא לפני שנתיים יצא הקצף על "בחירת אמני ה'קליקה'", על הבאת אמני חוץ רבים ועל אי שיתופם של רבים וטובים בחגיגה הענקית הנערכת בארצם, אך לא להם.

הגב' באומן לא רצתה לומר הרכה בהסבירה שאמנון ברזל טרם הגיע מחו"ל אך יש בדעתו לנהוג השנה כפי שנהג אז, כלומר להיות הקובע והמזמין את המשתתפים כמו אוצר במוזיאון, אלא שהשנה ישתתפו אמנים צעירים חדשים שלא השתתפו בשנה שעברה (מדרשה?). כמו כן שגרירויות זרות יממנו בואם של אמנים מארצות כאוסטריה, גרמניה, קנדה, איטליה, אנגליה, ארה"ב וצרפת, כל זאת "כתוצאה מהמוניטין הבינלאומי לו זכה האירוע בשנת 1980". אינפתי בהתפעלות אך חזרתי והקשתי כי את "תל-חי 82" יש לפתוח במכרז לכל הרוצה להשתתף ולהעמיד הצעתו לדיון עד תאריך נקוב מראש. הגב' באומן הסכימה להעביר הצעתי לדיון ואף הודתה על הרעיון. עם שובו של אמנון ברזל ביוני השנה מאיטליה (בה הוא בונה מוזיאון) נוכל לדעת סופית אם תל חי 82 יהיה גלעד אכסכלוסיבי נוסף או יהפוך למפגש גדול של אמנים מישראל הראויים לו. השיקולים בעניין רגיש זה חייבים לשאת אופי טולרנטי מבחינת מספר האמנים, אף כי השיפוט האמנותי חייב להשאר תקיף.

נחיה ונראה.